

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

ІННОВАТИКА У ВИХОВАННІ

Збірник наукових праць

Випуск 18

Засновано у 2015 році

Рівне – 2023

УДК 37 : 005.591.61 -66
ББК 74.200

Інноватика у вихованні: зб. наук. пр. Вип. 18. / М-во освіти і науки України, Рівнен. держ. гуманіт.ун-т; упоряд.:О. Б. Петренко; ред. кол.: О. Б. Петренко, Н. Б. Грицай, Т. С. Ціпан та ін. Рівне: РДГУ, 2023. 328 с.

До збірника увійшли наукові праці з теорії і методики освіти та виховання. У наукових розвідках представлено різновекторність сучасних підходів до змісту, форм і технологій освітнього процесу, починаючи від дошкілля і завершуючи вищою школою.

Редакційна колегія

Головний редактор: **Петренко Оксана Борисівна**, доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Заступник головного редактора: **Грицай Наталя Богданівна**, доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри природничих наук з методиками навчання Рівненського державного гуманітарного університету;

Відповідальний секретар: **Ціпан Тетяна Степанівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редакційної ради:

Сухомлинська О. В., доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, головний науковий співробітник відділу педагогічного джерелознавства та біографістики Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського;

Павелків Р. В., доктор психологічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Федяєва В. Л., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, психології й освітнього менеджменту імені проф. Є. Петухова Херсонського державного університету.

Члени редколегії:

Androszczuk Irena (Андрощук І. М.), доктор габлітований, професор, професор кафедри Педагогіки праці та андрагогії Академії педагогіки спеціальної імені Марії Гжегожевської у Варшаві (Республіка Польща);

Безкорвайна О. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри міжкультурної комунікації, теорії, історії та методики викладання зарубіжної літератури Рівненського державного гуманітарного університету;

Вихрущ А. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри української мови Тернопільського національного медичного університету ім. І. Я. Горбачевського;

Дичківська І. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти імені проф. Т. І. Поніманської Рівненського державного гуманітарного університету;

Кобилянський О. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри безпеки життєдіяльності Вінницького національного технічного університету;

Ковальчук О. С., доктор педагогічних наук, професор, провідний науковий співробітник Національного університету харчових технологій;

Кравченко О. О., доктор педагогічних наук, професор, декан факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Мельничук І. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри педагогіки вищої школи та суспільних дисциплін Тернопільського державного медичного університету ім. І. Я. Горбачевського;

Павелків К. М., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри іноземних мов Рівненського державного гуманітарного університету;

Пелех Ю. В., доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи, завідувач кафедри педагогіки, освітнього менеджменту та соціальної роботи Рівненського державного гуманітарного університету;

Pobirchenko Natalia (Побірченко Н. С.), доктор габілітований, професор, професор надзвичайний на факультеті суспільних та гуманітарних наук Державного вищого навчального закладу імені Вітелона в Легніці (Республіка Польща);

Пустовіт Г. П., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Савчук Б. П., доктор історичних наук, професор, професор кафедри педагогіки та освітнього менеджменту ім. Б. Ступарика Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника;

Sieradzka-Baziur Bożena (Сєрадзька-Базюр Б.), доктор габілітований, професор, проректор з наукової роботи і освітніх програм, Академія «Ігнатіанум» у м. Кракові (Республіка Польща);

Сойчук Р. Л., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри педагогіки початкової, інклюзивної та вищої освіти Рівненського державного гуманітарного університету;

Śroć Zdzisław (Сіроїц Здзіслав), доктор габілітований соціальних наук в галузі педагогіки, професор, професор кафедри педагогіки Інституту педагогіки і психології Вищої школи менеджменту у Варшаві (Республіка Польща);

Баліка Л. М., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Skubisz Jolanta (Скубіш Йоланта), кандидат соціальних наук в галузі педагогіки, ад'юнкт відділу педагогіки і психології Академії гуманітарно-економічної в м. Лодзь, член групи соціальної педагогіки в Комітеті педагогічних наук Польської академії наук у Варшаві (Республіка Польща);

Остапчук Н. О., кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри інформаційно-комунікаційних технологій та методики викладання інформатики Рівненського державного гуманітарного університету;

Петренко С. В., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інформаційних технологій та моделювання Рівненського державного гуманітарного університету;

Шадюк О. І., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти імені проф. Т. І. Поніманської Рівненського державного гуманітарного університету.

Свідомство про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 21161-10961Р.

Наказом Міністерства освіти і науки України № 409 від 17.03.2020 р. збірник наукових праць РДГУ «Інноватика у вихованні» включений до Переліку наукових фахових видань України у категорію «Б» у галузі педагогічних наук (спеціальності – 011, 014, 015).

Фаховий збірник наукових праць РДГУ «Інноватика у вихованні» індексується міжнародною наукометричною базою даних Index Copernicus International: <https://journals.indexcopernicus.com/search/details?id=48435>

Упорядники: проф. Петренко О. Б., доц. Ціпан Т. С., доц. Баліка Л. М., Бабяр А. А.
Науково-бібліографічне редагування: наукова бібліотека РДГУ.
Друкується за рішенням Вченої ради РДГУ (протокол № 11 від 26 жовтня 2023 р.)

Редакційна колегія не завжди поділяє точку зору авторів.

ЗМІСТ

Сухомлинська О. Василь Сухомлинський про захисне виховання: сьогоднішні рефлексії.....	6
Богущ А. Захисна педагогіка Василя Сухомлинського у партнерській взаємодії батьків і педагогів.....	15
Петренко О., Пустовіт Г., Олексюк О., Поліщук І. Моральне виховання неповнолітніх засуджених у процесі трудової діяльності в умовах виправної установи.....	24
Безкоровайна О., Ткачук А. Сучасні аспекти формування громадянської солідарності у майбутніх вчителів іноземної мови в умовах міжкультурного інформаційного простору.....	35
Білавич Г., Гудовсек О. Освіта та моральне виховання дорослих в Україні у вимірі пенітенціарної педагогіки європейських країн.....	45
Блават О. Сучасне інклюзивне фізичне виховання: інновації та можливості.....	56
Журба К. Цифровізація військово-патріотичного виховання української молоді в умовах війни.....	66
Koliada N. Family-type children's home as an alternative form of childhood social protection.....	76
Кочубей Т. Соціальний аспект дитинства у педагогічній спадщині Василя Сухомлинського.....	86
Mykhalechuk N., Ivashkevych E., Gron L., Kvasnetska N. Challenges of online studying: the theory and the practice.....	96
Мушкета Р., Кіндрат В., Кіндрат П., Гоголь Т. Wartości i cele edukacji do rekreacji fizycznej. Współczesne podstawowe czynniki rozwoju rekreacji ruchowej.....	107
Пелех Ю., Антончик Є. Нормативне відображення звернення до аксіологічного підходу у контексті модернізації вищої педагогічної освіти України у XXI столітті.....	119
Розман І., Петрова А. Сучасні тенденції розвитку інформаційних технологій бібліотечної та архівної справи.....	129
Потапчук Т., Пукас І., Каньоса Н. Співпраця педагога з батьками у змісті полікультурного виховання дітей.....	137
Стадник В. Актуальність інноватики в освітньому процесі фізичного виховання: виклики воєнного стану.....	145
Баліка Л., Петренко С., Петренко І. Неформальна та інформальна освіта: нові способи формування компетентностей фахівця в сучасних умовах.....	155
Баранюк І. Художньо-педагогічні твори Василя Сухомлинського як виховний засіб в початковій школі: методичний аспект.....	163

Боса В., Петренко С. Зміст та сутність концепта «інформація» в контексті інформологічного підходу та використання інформаційних технологій у підготовці філологів.....	174
Кашуба А., Ковальський В., Панчук А., Панчук І. Компетентність учителя фізичної культури в контексті вимог Нової української школи	186
Козир М., Козік О., Петренко К., Холявінська С. Абетка моральних цінностей: погляд на сучасну людину в умовах війни.....	197
刘婷婷 (Tingting Liu), 甦 (Su Xiao). Дух педагога В. Сухомлинського: особливості, формування та роздуми.....	212
Остапчук М. Цілісна система науково-дослідницької роботи викладача ЗВО і учня як спосіб підготовки талановитої молоді (на прикладі Малої академії наук України).....	218
Стельмашук Ж. Формування соціальної компетентності майбутніх учителів іноземної мови засобами волонтерської діяльності.....	231
朋 腾(Teng Peng), 甦 (Su Xiao). Серце віддаю дітям – погляд В. Сухомлинського на вчителів та його сучасне значення.....	239
Ціпан Т. Ресурсні можливості навчальної дисципліни «Педагогіка партнерства у шкільно-сімейному вихованні» у формуванні професійної компетентності майбутніх магістрів початкової освіти.....	247
Шліхта Г. Змістовне наповнення структурних елементів ціннісно-деонтологічних компетенцій майбутніх фахівців з інформаційних технологій.....	259
Доробки молодих науковців	
Лебзіна К. Розвиток фізичних якостей молодших школярів засобами рухливих ігор.....	275
Махиня С., Прус Г., Ярмак О. В. Сухомлинський – учитель: особлива місія педагога в кризових ситуаціях.....	286
Пелех В. Концептуальний аналіз сучасних підходів до розуміння ціннісно-смыслові саморегуляції особистості.....	294
Філоненко Р. Відображення ідей В. О. Сухомлинського в концепції Нової української школи.....	304
Шульгач М. Освітня і наукова діяльність кафедри педагогіки, освітнього менеджменту та соціальної роботи Рівненського державного гуманітарного університету: ретроспективний аналіз.....	312

Безкоровайна Ольга

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри міжкультурної комунікації,
теорії, історії та методики викладання зарубіжної літератури
Рівненського державного гуманітарного університету,
м. Рівне, Україна
ORCID: 0000-0001-7144-9946
e-mail: olg2686@gmail.com

Ткачук Арсен

здобувач ступеня PhD
Рівненського державного гуманітарного університету
м. Рівне, Україна
ORCID: 0009-0003-9185-5548
e-mail: tkachukarsen3199@gmail.com

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ СОЛІДАРНОСТІ У МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В УМОВАХ МІЖКУЛЬТУРНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ

Анотація. Стаття досліджує сучасну реальність освіти в Україні, яка переживає великі зміни та реформи в контексті глобалізації та необхідності розвитку громадянської солідарності. Одним з ключових факторів, який впливає на цей процес, є суспільна готовність до реформ та розвитку освіти. Готовність освітян та здобувачів освіти до змін є важливим поштовхом для трансформації освітньої системи і реагування на виклики сьогодення.

Все це сумарно стає підґрунтям для розвитку громадянської солідарності, що є важливою складовою формування громадянської свідомості. Громадянська солідарність означає спільні цінності та інтереси, об'єднання громадян, а також взаєморозуміння та солідарність у взаємобутті суспільства.

Крім того, важливо враховувати роль громадянської солідарності в контексті міжкультурного інформаційного простору. З поширенням мультикультурності соціум стикається з різноманітними культурними та мовними середовищами. Розвиток громадянської солідарності майбутніх вчителів іноземної мови сприяє ефективній взаємодії з учнями різних культур та розумінню їхніх потреб та цінностей.

Певним викликом також є потреба зберігати стійкі громадянські зв'язки та розвивати громадянську солідарність в умовах зростаючої міжнародної інтеграції та міжкультурної комунікації. Адже цей процес може ускладнювати особистісні ідентифікаційні процеси. При цьому водночас він може сприяти розвитку сприйняття та розуміння «іншого», що є важливою навичкою для успішної міжнародної співпраці та міжкультурної співпраці та взаємодії.

Ключові слова: солідарність, громадянська солідарність, громадянська освіта, міжкультурний інформаційний простір, глобалізація, вчителі іноземної мови, початкова школа, учні.

Постановка проблеми. Громадянська солідарність є однією з фундаментальних складових активного громадянського суспільства та стабільного демократичного розвитку держави та індивідів. Вона передбачає усвідомлення та прийняття громадянами колективних цінностей, взаєморозуміння, активну участь у суспільно важливих подіях і відповідальність за майбутнє своєї країни. Україна є сучасною багатокультурною державою, яка перебуває в процесі формування громадянської солідарності в умовах міжкультурного інформаційного простору.

Актуальність дослідницької проблеми полягає ще й в тому, що сучасне українське суспільство переживає процеси глобалізації, різноманітні міжкультурні взаємодії, технологічні реформації та гострі виклики в сфері громадянської активності, зокрема ті, що пов'язані з протистоянням нашої держави війсьній агресії з боку російської федерації. Це вимагає нового підходу до формування громадянської солідарності, зокрема в майбутніх вчителів іноземної мови, а саме початкової школи, які відіграють ключову роль у вихованні та навчанні нового покоління українців. Саме вчителі початкових класів впливають на формування цінностей, світобачення та громадянської свідомості учнів.

Важливість формування громадянської солідарності у майбутніх вчителів іноземної мови також транслюється й через реформації сучасної освітньої системи в Україні, акцент на розвитку громадянської самосвідомості в якій збільшено через нове якісне заглиблення в тему громадянської освіти. Самоосвіта, самовиховання, розуміння майбутніми педагогами важливості громадянської солідарності, відкритість та прийняття викликів глобалізації і перебування в міжкультурному інформаційному просторі без шкоди власній ідентифікації й відповідно формування цих навичок у своїх учнів – запорука формування успішного громадянського суспільства та правової держави. Саме в цьому, на нашу думку, і є актуальність цього дослідження.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Питанням розвитку громадянської солідарності у майбутніх вчителів іноземної мови в умовах міжкультурного інформаційного простору присвячено не надто багато наукових розвідок. Ця тема все ще перебуває в процесі вивчення й аналіз цих питань являє собою розбір її на окремі складові та аналіз їх нарізно.

Науковці приділяють увагу питанню громадянської солідарності, яка постає прямою потребою для сьогодення, зокрема С. Марчук, І. Ковальчук, І. Чемерис, О. Поліщук. Також важливими є наукові здобутки вчених, у роботах яких описано окремі аспекти дослідницької теми, зокрема: І. Шапошнікова, Н. Бібік, О. Пометун та О. Демченко розглянули питання фахової підготовки майбутніх учителів початкової школи як елемент євроінтеграційного поступу української освіти; сфокусувались на темі виховання громадянської солідарності науковці І. Бех та Р. Соичук; підготовці

вчителя початкових класів присвячено праці О. Савченко, С. Вашуленко, Л. Перетяга; темі міжкультурного інформаційного простору приділили увагу О. Безкоровайна, О. Бігич, С. Абрамович та ін.

Однак попри актуальність та значний інтерес до теми такого дослідження, методологічні та практичні аспекти питання розвитку громадянської солідарності у майбутніх вчителів іноземної мови в умовах міжкультурного інформаційного простору залишаються недостатньо опрацьованими.

Мета статті полягає в аналізі сучасних тенденцій і викликів, що виникають у процесі формування громадянської солідарності у майбутніх вчителів іноземної мови в умовах міжкультурного інформаційного простору. Зокрема, поглиблення розуміння сучасного контексту, виявлення основних викликів міжкультурного інформаційного простору та його впливу на формування громадянської солідарності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Освіта в Україні сьогодні без перебільшення проживає період великих змін та реформаций і перебуває у активній фазі еволюціонування. Всі зміни, що відбуваються зараз в освіті, пов'язані не лише з вимогами часу, соціокультурними чинниками впливу, модернізацією та потребою в цифровізації та оптимізації освітніх процесів. Одним з не менш вагомих впливів, на наш погляд, є й фактор громадської готовності до реформаций та розвитку. Саме готовність освітян та здобувачів освіти до змін і потреба в них штовхає освіту, як великий механізм до трансформації та готовності реагувати на нові виклики. Адже освіта – це сфера, в якій взаємодія відбувається найперше на рівні людина-людина, й саме ця взаємодія є основним джерелом запиту на зміни. Такий вид взаємодії є частиною поняття солідарності, яке означає єдність (групи або класу), що породжує єдність інтересів, цілей, стандартів і взаєморозуміння або ж ґрунтується на них (Ляшенко, 2019, с. 189). В умовах сьогоднішнього та історичного контексті, в якому перебуває Україна, важливо виокремити та дослідити тему громадянської солідарності.

Громадянська солідарність – це свідомий вибір громадян об'єднуватись та ідентифікувати себе з суспільством, це спільні норми та цінності, схожість переконань, єдність, відчуття приналежності саме до цього об'єднання, активізм чи будь-яка інша діяльність, спрямована на користь конкретного об'єднання, держави, відчуття особистісної реалізації від цих дій. Громадянську солідарність можна визначати через:

- спільну мову та культуру;
- ідентифікацію себе громадянином України;
- територіально-просторову ідентичність;
- лояльність та відчуття причетності до групи;
- відчуття єдності (Городецька, 2014, с. 82).

Громадянська солідарність як суспільна цінність є неймовірно актуальною. Суспільно-політичні та військові виклики, з якими наразі стикається Україна, є цьому безапеляційним доказом. Українське суспільство демонструє високий рівень національної, громадянської, інформаційної, культурної, фінансової тощо солідарності – чим спонукає й інші цивілізовані країни світу

демонструвати щодо України міжнародну солідарність (Яремович, 2022, с.142).

Так само формування громадянської солідарності майбутніх вчителів іноземної мови, а саме початкової школи, відіграє фундаментальну роль в її становленні й інтеграції в культуру майбутніх поколінь. Адже саме вчителі початкових класів закладають основу для формування громадянської свідомості та цінностей в учнів. Вони мають вплив на формування поглядів, ставлення до інших людей та впливають на формування громадянської солідарності на початкових стадіях освіти. Саме у початковій школі діти засвоюють основні моральні та етичні стандарти. Вчителі початкових класів мають виключну можливість впливати на формування цих цінностей у молодого покоління, визначаючи характер освітнього середовища, допомагаючи учням розвивати навички співпраці, емпатії та розуміння інших, які є важливими складовими громадянської солідарності. Крім того, вчителі можуть стати прикладом громадянської активності для своїх учнів. Їхні вчинки та погляди можуть стати зразком для наслідування.

Тому усвідомлення вчителями початкових класів важливості громадянської солідарності, й, як наслідок, формування цих почуттів у своїх учнів – запорука побудови успішного громадянського суспільства та справедливої правової держави. В умовах військової агресії з боку російської федерації поняття громадянської солідарності набуло особливо символічного значення для українців, що змогли продемонструвати її всьому світу. Завданням сучасних і майбутніх вчителів є фіксація цього досвіду і ефективно його застосування у майбутньому (Капустін, 2017, с.432).

Крім того, громадянська солідарність майбутніх вчителів початкових класів є вимогою освітнього процесу в Україні сьогодення. Прямим підтвердженням цього є її актуальність та активне впровадження громадянського виховання та громадянської освіти в освітній процес на всіх його рівнях, що затверджено нормативно-правовими актами, зокрема концепцією розвитку громадянської освіти в Україні, схваленій Кабінетом Міністрів України від 3 жовтня 2018 р. № 710-р.

Варто враховувати також й те, що у сучасному світі майже всі суспільства стають більш мультикультурними (Манакін, 2012, с. 288). Тому актуальним є аналіз формування громадянської солідарності в контексті міжкультурного інформаційного простору. Вчителі іноземної мови стикаються з учнями з різних культурних та мовних середовищ. Сформована громадянська солідарність у педагогів допомагає їм ефективно взаємодіяти з дітьми з різних культурно-етнічних груп, розуміти їхні потреби, традиції та цінності.

Водночас, у контексті динамічних соціокультурних процесів в Україні варто глибше проаналізувати взаємозв'язок та поєднання громадянської солідарності в умовах міжкультурного інформаційного простору. Адже збереження міцних громадянських зв'язків й формування громадянської солідарності повинно відбуватись одночасно з інтеграцією у світову спільноту, формуванням толерантного ставлення до інших культур, позитивній взаємодії з представниками різних культур, національностей, рас, вірувань, соціальних груп. За цих умов взаємодія у міжкультурному інформаційному просторі може

бути продуктивною. Це може створювати суперечливі ідентифікаційні процеси, де з одного боку постає гостра необхідність формувати громадянську єдність всередині своєї країни, об'єднуватися навколо спільних цінностей та поглядів, а з іншого – бути залученими в безповоротний процес глобалізації та міжкультурної комунікації. Усвідомлення приналежності до конкретного народу є визначним фактором формування громадянської солідарності (Данилів, 2000, с. 152).

Одночасно з цим на певну стабільність громадянської позиції впливають міжкультурні комунікації, які стрімко розширюються, збільшуючи інтенсивність культурного обміну. Це явище безумовно впливає на поведінку та світосприйняття людей, закріплюючи певний культурний плюралізм в соціумі. В епоху глобалізації ідентичність загалом характеризується певною динамікою, множинністю, незавершеністю і контекстуальністю.

Сформована громадянська солідарність як усвідомлення людиною своєї приналежності до держави, як громадянина, являє собою конкретно зумовлену інтерпретацію і реалізацію соціального запасу знань, завдяки якому вона підтримується і розвивається. Заразом, соціальний запас знань, отриманий у ході міжкультурної комунікації, виступає умовою прийняття і розуміння «іншого», спілкування з ним, і розвиває у людині навички типізації, що стають незамінним інструментом для покращеної інтеграції досвіду та розвитку особистості загалом, не лише завдяки типізації інших людей, а й будь-яких подій, соціальних чи природних (Абрашкевічус, 2021, с. 21).

Тому дослідження громадянської солідарності, що включає в себе громадянську самоідентифікацію, в контексті міжкультурного інформаційного поля, відкривають перед нами нове розуміння та можливість формувати унікальний досвід, що впливає безпосередньо на розвиток особистісних якостей індивідів, які здатні знайти баланс одночасно ідентифікуючи себе частиною конкретної спільноти, але при цьому перебуваючи в широкому просторі міжкультурної комунікації.

Міжкультурна освіта зменшує кількість стереотипів через різноманітність культур серед її учасників та формує ширше та більш складне бачення світу (Безкоровайна, 2022, с. 330).

Говорячи про формування громадянської солідарності у майбутніх вчителів іноземної мови, зокрема початкових класів, ми за замовчуванням враховуємо те, що саме педагоги початкової школи є людьми, що мають безпосередній вплив на особистісний розвиток дітей, будучи їхніми першими провідниками в процес здобування освіти. (Мірошник та ін., 2011) Сучасні учні фактично з народження перебувають в світі стрімкої глобалізації, міжкультурному просторі та середовищі, де для обміну інформацією з різних материків достатньо зробити один-два «кліки». Тому на плечі вчителів початкових класів покладено відповідальність допомогти учням інтегрувати та поєднати цей досвід з розвитком громадянської солідарності, адже саме таким чином вийде сформувати цілісних особистостей з активною громадянською позицією, вмінням плекати власні цінності, толерантністю, відкритістю до світу, розумінням та прийняттям інших культур (Довга, 2014, с.78).

Однак варто розуміти, що міжкультурний інформаційний простір це не лише доступ до різноманіття та розширення горизонтів сприйняття світу, а й більша кількість викликів, пов'язаних зокрема з інформаційною гігієною. (Проданюк, 2018, с.88) Міжкультурне інформаційне поле може бути середовищем для поширення дезінформації, фейків та політичних маніпуляцій. Це може штовхати на конфлікти та навіть розкол у суспільстві, що також загрожує громадянській солідарності. Крім того, викликом може бути й зміна культурного ідентитету, адже вплив інформаційного простору може штовхати на перерозподіл культурних цінностей всередині суспільства, що може спричинити розколи чи спротив декотрих частин суспільства. Зважаючи на це, варто зазначити, що при формуванні громадянської солідарності в умовах міжкультурного інформаційного поля, варто проводити контроль та освітні заходи для попередження негативних наслідків, зокрема дезінформації та конфліктів.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Проаналізувавши сучасні аспекти розвитку громадянської солідарності у майбутніх вчителів іноземної мови в умовах міжкультурного інформаційного простору, можна зробити висновок, що ця тема потребує детальнішого заглиблення й може стати підґрунтям для багатьох інших дотичних досліджень. Перш за все тому, що перебування у міжкультурному інформаційному просторі не є питанням вибору, а стає нашою об'єктивною реальністю, якої неможливо уникнути в умовах глобалізації. А формування громадянської солідарності – не лише крок до розвитку українського суспільства, а й потреба та умова створення стійкого та надійного колективного майбутнього всередині нашої держави. Рівень солідарності в соціумі показує рівень злагодженості його функціонування і в цілому є показником, за яким можна визначити життєві шанси та перспективи даного соціуму. Солідарність – це розуміння спільних цілей та спільної відповідальності.

Ці риси є важливими для будь-якого сучасного українця, а для майбутніх вчителів іноземної мовипочаткової школи тим паче. Адже не можна недооцінювати їхній вплив на формування поглядів та поведінки молодого покоління, їхніх учнів, для яких вчитель є не лише теоретиком, педагогом, фасилітатором, психологом чи нянею, а й в певній мірі рольовою моделлю дорослого, прикладом поведінки та представником соціуму, процес залучення до якого в учнів початкової школи лише починається.

Підсумовуючи, необхідно зазначити, що попри можливі виклики, спричинені відкритістю світу й доступом до міжкультурного інформаційного простору (зокрема, дезінформація, конфлікти, погана інформаційна гігієна) – пошук балансу та розвиток громадянської солідарності в сучасному світі є важливим кроком не лише для розвитку України, а й кожного окремого індивіда, розширюючи світогляд та збагачуючи сприйняття світу та розуміння свого місця в ньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Абрашкевічус, Г. (2010). Вплив міжкультурної комунікації на проблеми ідентичності. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. № 5Б сс. 16–28.
- Безкоровайна, О., Сад О. (2021). Медіаресурси як засіб підвищення ефективності процесу формування іншомовних учнів початкових класів. *Інноватика у вихованні*. Вип. 13. Том 2, сс.35–42.
- Безкоровайна, О. (2022). Міжкультурна толерантність як одна з найважливіших морально-етичних цінностей студентської молоді. *The 3d International Scientific and Practical Conference “Society and science. Problems and prospects”*, January 25 – 28. London, England. PP. 330–334.
- Безкоровайна, О. (2023). *Концептуальні засади до формування полікультурної освіти майбутніх педагогів : теорія і практика*. Міжкультурна комунікація у професійній підготовці майбутнього педагога ХХІ століття: матеріали першої Всеукраїнської науково-практичної конференції: збірник тез. Рівне:РДГУ. СС. 6–8.
- Безкоровайна, О. (2023). Полікультурні засади формування громадянської ідентичності студентів в умовах закладу вищої освіти. *Advanced Linguistics*. № 11Б сс. 113–122.
- Городецька, С. (2014). Громадянська солідарність як поведінкова стратегія громадянського діалогу. *Соціологія. Грані: зб. наук. праць*. Київ: Київський національний університет імені Тараса Григоровича Шевченка. № 8Б сс. 80–84.
- Данилів, В. (2000). *Солідарність і солідаризм / пер. з нім. І. Андрущенко і Д. Павлюк; В.-Ю. Данилів*. Київ: Видавничий дім «KM Academia». 152 с.
- Довга, Т. (2014). Зони іміджевого впливу в професійній діяльності вчителя початкової школи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. №34Б сс. 77–80.
- Капустін, С. (2017). Громадянське та патріотичне виховання – серцевина процесу цілісного світогляду учнів. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. № 38(51), сс. 430–438.
- Ляшенко, Р. (2019). Солідаризм: сутність та перспективи реалізації. *Підприємництво, господарство і право*. № 4. С. 187–190.
- Манакін, В. (2012). *Мова і міжкультурна комунікація: навч. посіб.* Київ: ВЦ «Академія». 288 с.
- Мірошник, З., Хомуленко, Т. (2011). Про рольову структуру особистості вчителя початкових класів. *Педагогіка та психологія*. № 40 (2). С. 72–80.
- Проданюк, Р. (2018). Інформаційна безпека в соціологічному контексті: до постановки проблеми. *Грані*. № 4, сс. 84–90.
- Сойчук, Р., Шенклет, О., Вареник М. (2023). *Формування громадянської компетентності учнів засобами навчальних предметів*. Навч-метод. посібник. 244 с.
- Ткачук, А., Безкоровайна, О. (2023). *Роль інтеркультурного діалогу у підвищенні ефективності міжкультурної комунікації*. Міжкультурна комунікація у професійній підготовці майбутнього педагога ХХІ століття:

матеріали першої Всеукраїнської науково-практичної конференції: збірник тез. Рівне:РДГУ. СС. 85–87.

Яремівч, М. (2022). *Громадянська солідарність майбутніх вчителів – Актуалітет сучасного освітнього процесу в Україні*. Фахове видання. Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України. № 886, сс. 141–144.

REFERENCES

Abrashkevichus, H. (2010). Vplyv mizhkulturnoi komunikatsii na problemy identychnosti [The Impact of Intercultural Communication on Identity Issues]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiia"*. No 5, ss. 16–28 [in Ukrainian]

Bezkorovaina, O., Sad O. (2021). *Mediaresursy yak zasib pidvyshchennia efektyvnosti protsesu formuvannia inshomovnykh uchniv pochatkovykh klasiv. Innovatyka u vykhovanni* [Media Resources as a Means of Increasing the Effectiveness of the Process of Forming Foreign-speaking Primary School Students]. Вyp. 13. Tom 2, ss.35–42. [in Ukrainian]

Bezkorovaina, O. (2022). *Mizhkulturna tolerantnist yak odna z naivazhlyvishykh moralno-etychnykh tsinnosti studentsoi molodi* [Intercultural Tolerance as One of The Most Important Moral and Ethical Values of Students]. The 3d International Scientific and Practical Conference «Society and science. Problems and prospects», January 25 – 28, London, England. PP. 330–334. [in Ukrainian]

Bezkorovaina, O.(2023). *Kontseptualni zasady do formuvannia polikulturnoi osvity maibutnykh pedahohiv: teoriia i praktyka* [Conceptual Foundations for the Formation of Multicultural Education of Future Teachers: Theory and Practice]. *Mizhkulturna komunikatsiia u profesiinii pidhotovtsi maibutnoho pedahoha XXI stolittia: materialy pershoi Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii: zbirnyk tez*. Rivne:RDHU. SS. 6–8. [in Ukrainian]

Bezkorovaina, O. (2023). *Polikulturni zasady formuvannia hromadianskoi identychnosti studentiv v umovakh zakladu vyshchoi osvity* [Multicultural Bases of Students' Civic Identity Formation at Universities]. *Advanced Linguistics*. No 11, ss. 113–122. [in Ukrainian]

Horodetska, S. *Hromadianska solidarnist yak povedinkova stratehiia hromadianskoho dialohu* [Civic Solidarity as a Behavioral Strategy of Civil Dialogue]. *Sotsiologhiia. Hrani: zb. nauk. prats*. Kyiv: Kyivskiy natsionalnyi universytet imeni Tarasa Hryhorovycha Shevchenka. 2014. No 8, ss. 80–84. [in Ukrainian]

Danyliv, V.(2000). *Solidarnist i solidaryzm* [Solidarity] / per. z nim. I. Andrushchenko i D. Pavliuk; V.-Yu. Danyliv. Kyiv: Vydavnychiy dim "KM Academia". 152 s. [in Ukrainian]

Dovha, T. (2014). *Zony imidzhevoho vplyvu v profesiinii diialnosti vchytelia pochatkovoї shkoly* [Areas of Image Influence in the Professional Activity of Primary School Teachers]. *Naukovi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Pedahohika. Sotsialna robota*. No 34, ss. 77–80. [in Ukrainian]

Kapustin, S. (2017). *Hromadianske ta patriotychne vykhovannia – sertsevyna protsesu tsilisnoho svitohliadu uchniv* [Civic and Patriotic Education as the Heart of the Process of Integrating Students' Worldview]. *Naukovi chasopys Natsionalnoho*

pedagogichnoho universytetu imeni M.P. Drahomanova. No 38(51), ss. 430–438. [in Ukrainian]

Liashenko, R. (2019). Solidaryzm: sutnist ta perspektyvy realizatsii [Solidarity: the Essence and Prospects of Implementation]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*. No 4, ss. 187–190. [in Ukrainian]

Manakin, V. (2012). *Mova i mizhkulturna komunikatsiia: navch. posib.* [Language and Intercultural Communication: a textbook] Kyiv: VTs “Akademiia”. 288 s. [in Ukrainian]

Miroshnyk, Z., Khomulenko, T. (2011). Pro rolovu strukturu osobystosti vchytelia pochatkovykh klasiv [The Role Structure of a Primary School Teacher’s Personality]. *Pedahohika ta psykholohiia*. No 40 (2), ss. 72–80. [in Ukrainian]

Prodaniuk, R. (2018). *Informatsiina bezpeka v sotsiologichnomu konteksti: do postanovky problem* [Information Security in the Sociological Context: Towards a Problem Statement.]. *Hrani*. No 4, ss. 84–90. [in Ukrainian]

Soichuk, R., Shenklekht, O., Varenyk M. (2023). *Formuvannia hromadianskoj kompetentnosti uchniv zasobamy navchalnykh predmetiv*. Navch-metod. Posibnyk [Formation of Students' Civic Competence by Means of Academic Subjects^ a textbook]. 244 s. [in Ukrainian]

Tkachuk, A., Bezkorovaina, O. (2023). *Rol interkulturnoho dialohu u pidvyshchenni efektyvnosti mizhkulturnoi komunikatsii* [The Role of Intercultural Dialogue in Improving the Effectiveness of Intercultural Communication]. *Mizhkulturna komunikatsiia u profesiinii pidhotovtsi maibutnoho pedahoha XXI stolittia: materialy pershoi Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii: zbirnyk tez*. Rivne: RDHU. SS. 85–87. [in Ukrainian]

Yaremowych, M. (2022). *Hromadianska solidarist maibutnykh vchyteliv – Aktualitet suchasnoho osvithnoho protsesu v Ukraini* [Civic Solidarity of Future Teachers - The Relevance of the Modern Educational Process in Ukraine]. *Fakhove vydannia*. Zatverdzheno nakazom Ministerstva osvity i nauky Ukrainy. No 886, ss. 141–144. [in Ukrainian]

MODERN ASPECTS OF THE FORMATION OF CIVIC SOLIDARITY FOR FUTURE FOREIGN LANGUAGE TEACHERS IN THE CONTEXT OF INTERCULTURAL INFORMATION SPACE

Olha Bezkorovaina

Doctor of Sciences (in Pedagogy), Full Professor,
Head at the Department of Intercultural Communication, Theory, History
And Methodology of Teaching Foreign Literature of the
Rivne State University for the Humanities,
Rivne, Ukraine,
ORCID: 0000-0001-7144-9946
e-mail:olg2686@gmail.com

Arsen Tkachuk,
PhD Candidate of the
Rivne State University for the Humanities,
Rivne, Ukraine,
ORCID: 0009-0003-9185-5548
e-mail:tkachukarsen3199@gmail.com

Abstract. The article examines the modern reality of education in Ukraine, which is undergoing major changes and reforms in the context of globalization and the need to develop civil solidarity. One of the key factors influencing this process is public readiness for reforms and development of education. The readiness of educators and students of education for changes is an important impetus for the transformation of the educational system and response to today's challenges.

All this becomes the basis for the development of civic solidarity, which is an important component of the formation of civic consciousness. Civic solidarity means shared values and interests, the unification of citizens, as well as mutual understanding and solidarity within society.

In addition, it is important to consider the role of civil solidarity in the context of intercultural information space. With the spread of multiculturalism, society is faced with various cultural and linguistic environments. The development of civic solidarity among primary school teachers contributes to effective interaction with students of different cultures and understanding of their needs and values.

A certain challenge is also the need to maintain stable civic ties and develop civic solidarity in the conditions of growing international integration and intercultural communication. After all, this process can complicate personal identification processes. At the same time, it can contribute to the development of perception and understanding of the “other”, which is an important skill for successful international cooperation and intercultural cooperation and interaction.

Keywords: solidarity, civic solidarity, civic education, intercultural information space, globalization, foreign language teachers, primary school, students.

Список використаних джерел 03.10.2023 р.